

Årsberetning 2020

Gausdal

Innhold

Regnskapsresultat 2020	3
Økonomiske forhold knyttet til korona-pandemien.	3
Utgifter og inntektsbortfall korona-pandemien	4
Regnskapsresultat 2020	5
Regnskapsresultat 2020 sett opp mot opprinnelig budsjett	8
Årsregnskap.....	9
§5-4 Bevilgningsoversikt - drift (1A).....	9
Vesentlige avvik i bevilgningsoversikt drift (1A)	10
§5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B)	10
Kommentarer til sum bevilgninger drift, netto (1B)	11
Bevilgningsoversikt investering (2A)	13
Kommentarer til bevilgningsoversikt investering	14
Økonomisk analyse.....	15
Handlingsregler	15
Netto driftsresultat.....	16
Lånegjeld	18
Fond.....	19
Likviditet	20
Investering.....	22
Interkommunale samarbeid.....	23
Oppsummering økonomi	23
Internkontroll	24
Etikk.....	26
Likestilling.....	26

Regnskapsresultat 2020

Kommunestyret i Gausdal skal i henhold til kommuneloven vedta både et årsregnskap og en årsberetning. Disse to dokumentene skal gi informasjon om de viktigste tallstørrelser og vesentlige forhold, samt forklare avvik. I tillegg har kommunestyret i Gausdal valgt å ha andre mål enn kun de økonomiske. Disse målene rapporteres til kommunestyret i årsmeldingen.

Gausdal kommune fikk i 2020 et regnskapsmessig mindreforbruk i drift på 20,88 mill. kr. I tråd med bestemmelsene i ny kommunelov, ble tidligere vedtatt bruk av disposisjonsfond reversert tilsvarende og beløpet er tilført disposisjonsfondet. Et regnskapsmessig mindreforbruk innebærer at kommunen har hatt høyere inntekter og/eller lavere utgifter enn budsjettet. Mindreforbruket de senere år er angitt i tabellen nedenfor:

Tall i hele mill. kr	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Mer-/mindreforbruk i forhold til budsjett	20,9	11,7	17,1	14,1	10,9	6,8	11,2	-	7,4

Når regnskapsresultatet for 2020 skal kommenteres, må økonomien knyttet til korona-pandemien vies oppmerksomhet. Det er derfor lagt inn et eget punkt på dette i økonomisammendraget.

Økonomiske forhold knyttet til korona-pandemien.

Korona-pandemien har medført både økte utgifter og inntekter i løpet av året, og dette har blitt forsøkt korrigert inn i tråd med de anslag som ble gjort i forbindelse med rapporteringene per 1. og 2. tertial. Det har også blitt korrigert for øvrige forhold slik som de sakene som har omhandlet omstilling av tjenestene, revidert nasjonalbudsjett og øvrige utfordringer i tjenestene.

Korona-pandemien har preget både kommunens tjenester og økonomi i 2020. Det har vært krevende gjennom året å gi gode anslag på hvilke utgifter og inntekter kommunen ville få samt hvordan dette skulle finansieres. Stortinget har bevilget økt rammetilskudd til kommunene, det er gitt skjønnsmidler og øremerka tilskudd for øvrig. Stortinget har videre forutsatt at de sparte utgiftene som kommunen har hatt til renter, lønnsoppgjør og prisvekst også skulle bidra til å dekke opp kommunens utgifter og inntektsbortfall som følge av korona-pandemien.

Gausdal er av de kommunene som tilsynelatende har kommet økonomisk godt ut av korona-pandemien. Før pandemien brøt ut, hadde kommunen store økonomiske utfordringer og var kommet på ROBEK-lista. Det var stor usikkerhet knyttet til hva som ville bli kompensert fra Stortinget. Kommunen har vært relativt heldig når det gjelder smitteutbrudd sammenlignet med andre kommuner. Det er i størst mulig grad omdisponert personell der det har vært mulig, og det har blitt vektlagt å kun gjøre de anskaffelser som er strengt nødvendige.

Når kommunen skal rapportere til Statsforvalteren på kommunens korona-utgifter, er det ikke anledning til å ta med de utgiftene som omdisponering av personell medfører.

Punktene nevnt ovenfor, sammen med et relativt lavt smittetrykk i Gausdal, er hovedforklaringen på at kommunen har lavere utgifter til korona-pandemien enn det som enkelte andre kommuner har hatt.

Utgifter og inntektsbortfall korona-pandemien

Kommunens inntektsbortfall og koronautgifter framgår av tabellen nedenfor.

Koronautgifter og inntektsbortfall:	Tall i hele 1000 kr
Påløpte utgifter i regnskapet per nå *	2 627
Refusjon sykelønn koronaregler	-311
Redusert foreldrebetaling/SFO	1 243
Reduserte leieinntekter kultursalen	30
Redusert foreldrebetaling kulturskolen	106
Sum	3 694
Anslag redusert skatteinntang (KS 12.10)	3 451
<i>Utsatt effektivisering som følge av korona-situasjonen:</i>	-
- renholdstjenesten	200
- vaskeritjenesten/personaltøy	300
- omsorgstjenesten	1 000
Sum utgifter og inntektsbortfall	8 646
Omdisponert arbeidskraft	6 300
SUM	14 946

*) Her inngår redusert arbeidsgiveravgift i termin 3/20 med 2,3 mill. kr. Beløpet innebærer lavere utgifter enn det kommunen ellers ville ha hatt.

Koronautgiftene er finansiert slik:

Reduserte utgifter som følge av pandemien:	Tall i hele 1000 kr
Anslag reduserte renteutgifter	-1 400
Anslag redusert lønnsoppgjør	-6 500
Anslag redusert prisvekst	-800
Sum reduserte utgifter	-8 700
Korona-tilskudd fra staten:	
Rammetilskudd	-6 189
Tilskudd digital undervisning	-130
Voksenopplæring	-269
Bistand, pleie, omsorg i institusjoner for eldre og funksjonshemmede	-252
Sum kompensasjon	-6 840
Sum reduserte utgifter og kompensasjon	-15 540
SUM TOTALT	-594

Årsmelding 2020

Det framgår her at de mindreutgifter og direkte kompensasjonsordninger som kommunen har mottatt, dekker de utgifter som kommunen har hatt til pandemien. Pandemien må ventes å påføre kommunen utgifter også i 2021.

Det er i budsjettet for 2021 lagt inn en koronabuffer som følge av at det i statsbudsjettet ble gitt midler til kommunene for dette, og kommunestyret la videre inn ytterligere midler i denne bufferen. Ettersom Gausdal har kommet "heldig" ut av pandemien i 2020, kan det ikke påregnes at kommunen får kompensert så mye mer enn det som allerede er gitt i rammetilskuddet for 2021.

Kommunen mottok nær 1,4 mill. kr som skal gå til å stimulere næringslivet. Formannskapet vedtok hvordan tilskuddet skulle fordeles. Ved utgangen av 2020 var det utbetalt 150.000 kr av midlene, gjenstående beløp ble avsatt på fond til utbetaling i 2021.

Det ble også utbetalt tilskuddsmidler slik at kommunene kunne gjennomføre ekstraordinære vedlikeholdstiltak. Gausdal fikk i den anledning 2,8 mill. kr. Midlene ble i hovedsak benyttet til maling av kommunale bygg samt ekstraordinært vedlikehold på kommunale veger.

Regnskapsresultat 2020

Vanligvis vurderes resultatet opp mot justert budsjett og det som ble anslått som avvik ved andre tertial. I 2020 har budsjettet blitt justert i flere runder, også etter rapporteringen per andre tertial. Det vil derfor være litt mer krevende enn ellers å kommenterer på overordna nivå sett opp mot anslag per 2. tertial.

Avvikene kommenteres nedenfor:

Fra skjema 1A - sentrale poster	Avvik ved årets slutt	Anslag per 2. tertial	Budsjett-justert per 2. tertial	Justert anslag 2. tertial etter budsj-just
Skatt og rammetilskudd	2,5	-5,8	0,8	-5,0
Utbytte	2,3	-	-	-
Renter og avdrag lån til investeringer	1,1	2,8	-3,0	-0,2
Øvrige sentrale poster	0,4			-
Sum sentrale poster	6,3	-3,0		

Skatteinntektene (og inntektsutjevningstilskuddet) ble gjennom året anslått å få en lavere inntekt enn opprinnelig budsjett på ca. 10 mill. kr. I slutten av november begynte det å se mer lovende ut, og resultatet ble 3,25 mill. kr lavere enn opprinnelig budsjett. Det vil si 6,75 mill. kr bedre enn anslag per 2. tertial. Som følge av at skatteinngangen ble korrigeret gjennom året, ble resultatet ca. 1,6 mill. kr høyere enn justert budsjett.

Ekstraordinært utbytte fra kraftsektoren ble besluttet rett før jul, og dette gir et positivt utslag sett opp mot rapporteringen per 2. tertial.

Renter og avdrag fikk i sum også en noe bedre utvikling enn anslått, totalt 1,5 mill. kr sett opp mot justert budsjett. Dette henger blant annet sammen med at det ikke ble tatt opp ytterligere lån til investeringer høsten 2020.

Følgende avvik knytter seg til drift av tjenestene:

Fra planområdene - tjenestene	Avvik ved årets slutt	Anslag per 2. tertial	Budsjett- justert etter 2. tertial	Justert anslag 2. tertial etter budsj.-just.
Planområde 1 Administrative fellestjenester.	0,6	-1,1	1,1	-
Planområde 2 Næring og miljø	-	--		-
Planområde 3 Skole.	0,3	-0,3	0,2	-0,1
Planområde 4 Barnehage.	3,6	1,2	0,3	1,5
Planområde 5 Kultur og fritid.	0,2	-0,1	0,1	-
Planområde 6 Teknisk drift.	0,5	-2,5	1,5	-1,1
Planområde 7 Bygg/eiendom/areal.	1,7	-0,5	0,2	-0,4
Planområde 9 Barn og familie.	1,9	-0,3	0,3	-0,0
Planområde 10 Arbeid og sysselsetting.	2,6	0,8		0,8
Planområde 11 Helse.	4,5	-2,2	2,2	0,0
Planområde 12 Omsorg.	-2,1	-5,0	2,4	-2,6
Gjenstående lønnsreservepost	2,6	5,0	-5,0	-
Kompensasjon arbeidsgiveravgift		1,0	-1,0	-
Øvrige poster, inkl. pensjon	-1,8			-
Sum poster fra planområdene	14,6	-4,0	2,2	-1,8
Sum totalt	20,9	-7,0		

Driften av planområdene ble også i sum bedre enn antatt per andre tertial, Årsakene til dette er sammensatte. Hovedelementene er:

Planområde 4 Barnehage. Det ble et mindreforbruk på 3,6 mill. kr i stedet for ca. 1,5 mill. kr (korrigert for korona-kompensasjon). Hovedårsakene til dette skyldes tilskudd til private barnehager, som ble nær 1 mill. kr lavere enn budsjettet, mens dette ved rapporteringen per andre tertial ble anslått ca. 0,6 mill. kr lavere enn budsjettet. Øvrig avvik knytter seg til lønnsmidler som er holdt tilbake som følge av lavere etterspørsel etter barnehageplasser. Dette utgjør ca. 2,3 mill. kr, mens det ved rapporteringen ved 2. tertial ble signalisert i størrelsesorden 1-1,2 mill. kr. I budsjettet for 2021 er disse lønnsmidlene tatt ut av budsjettet.

Planområde 6 Teknisk drift. Ved rapporteringen per andre tertial ble det anslått et merforbruk på 1,1 mill. kr korrigert for justert budsjett, mens resultatet ved årets slutt ble et mindreforbruk på 0,5 mill. kr. Dette knytter seg til flere forhold, og dette er hovedpunktene.

- Gjennom hele 2020 har det vært usikkert om budsjettet til vintervedlikehold av kommunale veger ville være tilstrekkelig. Med tanke på utgiftene i 2018 og 2019 ble det estimert et mulig merforbruk i størrelsesorden 1 mill. kr. Førjuls vinteren ble heldigvis mindre kostbar enn antatt, slik at merforbruket endte på i underkant av 0,2 mill. kr til dette.
- Selvkosttjenestene utgjør resten av differansen. Renteeffekten på investeringene knyttet til selvkostområdene ble noe høyere enn justert budsjett tilsa, Dette medførte mer bruk av/mindre avsetning til selvkostfondene og genererte dermed et positivt avvik.

Planområde 7 Bygg/eiendom/areal har et mindreforbruk på 1,7 mill. kr, mens det ble anslått et merforbruk på 0,4 mill. kr ved rapporteringen per andre tertial. Det er en forbedring på 2,1 mill. kr. Det ble anslått et merforbruk på 0,5 mill. kr knyttet til vintervedlikehold av kommunale plasser. Som følge av

Årsmelding 2020

at førjulsvinteren 2020 ble mindre krevende enn de to foregående år, ble det i stedet et mindreforbruk på 0,2 mill. kr vedrørende dette.

Størst positivt avvik knytter seg imidlertid til utgifter til plansaker. Det var en merinntekt på 0,5 mill. kr knyttet til reguleringsplaner, og det er også lavere utgifter med omtrent samme beløp.

Det ble også noe høyere husleieinntekter enn det som var anslått.

Planområde 9 Barn og familie. Ved rapporteringen for andre tertial ble det anslått et resultat omtrent i balanse. Resultatet ved årets slutt ble imidlertid et mindreforbruk på 1,9 mill. kr. Det er i hovedsak en markert nedgang i utgiftene til tiltak innen barnevernstjenesten som genererer dette mindreforbruket. Tiltakene har endret karakter og er nå ikke så utgiftskrevende. Dette er imidlertid noe som kan variere relativt mye på kort tid. Det vil bli gjort en vurdering av utgiftsnivået på dette i 2021 i tilknytning til rapporteringene gjennom året.

Planområde 10 Sosiale tjenester og sysselsetting. Ved rapporteringen per andre tertial ble det anslått et mindreforbruk på 0,8 mill. kr. Resultatet ved årets slutt ble imidlertid et mindreforbruk på 2,6 mill. kr. Anslått mindreforbruk ved andre tertial knyttet seg til økonomisk sosialhjelp og kvalifiseringsordningen. Resultatet på disse postene ved årets slutt var 0,6 mill. kr bedre, det vil si en besparelse på 1,4 mill. kr.

Det ble også lavere utgifter til drift av ulike dagsenter og aktivitetstilbud, dette utgjør et avvik på ca. 0,7 mill. kr. Øvrige avvik knytter seg blant annet til ubrukte lønnsmidler som følge av nedtrapping av flyktningetjenesten.

Planområde 11 Helse. Ved rapporteringen per andre tertial ble det anslått et resultat i balanse dersom en korrigerer for foretatte budsjettjusteringer. Resultatet ved årets slutt viser et positivt avvik på 4,5 mill. kr. Dette henger sammen med:

- Mindreforbruk legetjenesten 0,6 mill. kr. Dette er i hovedsak som følge av økte inntekter fra brukerbetaling og refusjon fra staten (HELFO).
- Tilskuddsmidler dekker opp lønnsutgifter med 0,3 mill. kr.
- Det var lagt inn utgift i størrelsesorden 1,7 mill. kr knyttet til koronatiltak som blant annet omfatter koronatesting og luftveispoliklinikk. Utgiften ble 1,1 mill. kr lavere enn antatt, det henger blant annet sammen med større refusjoner fra HELFO og et noe vel høyt utgiftsanslag.
- Utgifter til dagsenter/aktivitetstilbud er 0,6 mill. kr lavere enn budsjettet.
- Utgifter til ressurskrevende tjenester ble netto noe lavere enn anslått med 1 mill. kr.
- Noe vakanse i stillinger deler av året utgjør ca. 0,4 mill. kr.
- Øvrige avvik 0,5 mill. kr

Planområde 12 Omsorg. Ved rapporteringen per andre tertial var det anslått et merforbruk i størrelsesorden 2,6 mill. kr etter å ha korrigert for foretatt budsjettjustering. Resultatet ved årets slutt var et merforbruk på 2,1 mill. kr. Dette utgjør en forbedring av resultatet med 0,5 mill. kr.

Differansen knytter seg i hovedsak til netto lavere utgifter til ressurskrevende tjenester enn anslått.

En mer detaljert analyse vil bli kommentert i årsmeldingen, da det er noen innbyrdes avvik som oppveier hverandre.

Det vises for øvrig til kommentarene til regnskapsskjema 1A og 1B.

Regnskapsresultat 2020 sett opp mot opprinnelig budsjett

Som følge av store endringer i eiendomsskatteloven, ble det umulig å få saldert budsjettet for 2020. Dette ble derfor vedtatt med en underdekning på 11.735.000 kr. Når regnskapet var gjort opp, viste det et positivt resultat på 20,88 mill. kr, noe som er en forbedring fra opprinnelig budsjett på 32,6 mill. kr. Hovedtallene framgår av bevilgningsoversikt drift (1A) og er slik:

Ut fra budsjettskjema bevilgningsoversikt drift	Tall i mill. kr
Underdekning i opprinnelig budsjett	-11,74
Økt rammetilskudd *	3,54
Økt skatteinntekt *	0,71
Økte inntekter eiendomsskatt	1,55
Øvrige generelle inntekter	-0,56
Utbytte LGE Holding as	2,24
Netto renter og avdrag *	4,19
Drift av kommunens tjenester *	17,11
Endring i netto bruk av fond	-7,87
Regnskapsresultat 2019 avsatt til disposisjonsfond og deretter brukt til å dekke opp underdekning i budsjettet	11,71
Resultat 2020	20,88

*) Disse postene er berørt av utgifter/inntektsbortfall eller tilskudd/mindreutgifter som følge av koronapandemien.

Ved årets start var det budsjettert med et netto driftsresultat på -6 %, resultatet ved årets slutt var -0,6. Det er en kraftig forbedring, men resultatet er fortsatt på minussiden.

Årsregnskap

§5-4 Bevilgningsoversikt - drift (1A)

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2020	Regulert budsjett 2020	Opprinnelig budsjett 2020	Regnskap 2019
Generelle driftsinntekter				
Rammetilskudd	-204 208	-204 467	-200 672	-196 668
Inntekts- og formuesskatt	-158 330	-155 575	-157 622	-158 541
Eiendomsskatt	-28 246	-28 200	-26 700	-44 644
Andre generelle driftsinntekter	-3 863	-3 218	-4 418	-5 647
Sum generelle driftsinntekter	-394 647	-391 460	-389 412	-405 500
Netto driftsutgifter				
Sum bevilgninger drift, netto	374 526	395 150	391 638	381 503
Avskrivninger	33 732	33 732	19 126	31 842
Sum netto driftsutgifter	408 258	428 882	410 764	413 345
Brutto driftsresultat	13 611	37 422	21 352	7 845
Finansinntekter/Finansutgifter				
Renteinntekter	-3 267	-3 440	-3 440	-4 517
Utbytter	-13 781	-11 462	-11 462	-10 524
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0
Renteutgifter	14 171	16 035	19 035	17 191
Avdrag på lån	26 287	25 706	25 706	23 736
Netto finansutgifter	23 410	26 839	29 839	25 887
Motpost avskrivninger	-33 732	-33 732	-19 126	-31 842
Netto driftsresultat	3 290	30 529	32 065	1 890
Disponering eller dekning av netto driftsresultat				
Overføring til investering	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	830	-663	-2 079	8 551
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	7 586	-18 031	-18 251	-4 997
Dekning av tidligere års merforbruk	-11 706	-11 706	0	-17 150
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-3 290	-30 400	-20 330	-13 595
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk).	0	129	11 735	-11 706

Vesentlige avvik i bevilgningsoversikt drift (1A)

Det framgår av bevilgningsoversikt drift (1A) at det var 5,2 mill. kr høyere inntekter til fordeling i 2020 enn det som var lagt inn i det opprinnelige budsjettet.

Korona-pandemien medførte store utfordringer for kommunesektoren både i forhold til nye oppgaver, beredskapstiltak og vikarer for ansatte som måtte i isolasjon eller karantene. Stortinget har kompensert kommunene gjennom året, og det har vært vanskelig for staten å finne en "rettferdig" fordelingsnøkkel. Enkeltkommuner hadde store utfordringer i starten av pandemien, andre kommuner fikk utfordringer på et senere tidspunkt, mens andre kommuner igjen var "heldige" og unngikk de største smittetoppene. Kommunene fikk kompensert fra staten for å dekke opp merutgifter, og inntektstap. Kompensasjonen kom i form av rammetilskudd og skjønns-midler. I tillegg var det forventet at kommunene bruke besparelsene på lavere rente- og lønnsutgifter til å finansiere merutgiftene som følge av pandemien.

Gausdal er blant de kommuner som har kommet mer heldig ut enn andre. Dette vil bli kommentert under det enkelte punkt nedenfor samt i kommentarene til skjema Sum bevilgninger drift, netto (1B).

Avvikene på skjema 1A knyttes til:

Skatt og rammetilskudd ble 4,2 mill. kr høyere enn opprinnelig budsjett. Skatteinngang og inntektsutjevningstilskudd ble i sum 3,2 mill. kr lavere enn opprinnelig budsjettet. Dette antas å henge direkte sammen med koronapandemien. Rammetilskuddet er for øvrig økt med 7,5 mill. kr fra opprinnelig budsjett. Av dette knyttes 6,6 mill. kr til kompensasjon for korona-pandemien.

Inntektene fra **eiendomsskatt** ble nær 1,55 mill. kr høyere enn opprinnelig budsjett. 1,5 mill. kr ble budsjettjustert gjennom året, slik at avviket ved årets slutt ble på cirka 0,05 mill. kr.

Andre generelle tilskudd ble 0,55 mill. kr lavere enn opprinnelig budsjettet. Av dette utgjør redusert integreringstilskudd 0,3 mill. kr, mens det ble 0,2 mill. kr lavere rente- og avdragskompensasjon enn budsjettet. Integreringstilskuddet ble justert ned gjennom året, men kommunen fikk noe mer inntekter enn det nedjusterte budsjettet.

Renteinntekter og utbytte ble nær 2,3 mill. kr høyere enn budsjettet. Dette skyldes utbetaling av ekstraordinært utbytte fra Lillehammer og Gausdal Energiverk Holding as (LGE) helt på slutten av året.

Renteutgifter og avdrag på lån ble samlet 0,7 mill. kr lavere enn budsjettet. Renteutgiftene ble 1,2 mill. kr lavere enn budsjettet som følge av lavere låneopptak enn først forventet, samt lavt rentenivå. Avdrag ble 0,5 mill. kr høyere enn budsjettet. Dette knytter seg blant annet til høyere minimumsavdrag enn det som var budsjettet.

§5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B)

Sum bevilgninger drift, netto, viser hvordan kommunens inntekter fra bevilgningsoversikt drift (1A) fordeler seg på kommunens planområder. Kommunen har i alt 13 planområder. De ulike tjenestene som kommunen yter/arbeid som utføres blir alle gruppert inn i et planområde. Det er på dette nivået kommunestyret fastsetter budsjettet.

Årsmelding 2020

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2020	Regulert budsjett 2020	Opprinnelig budsjett 2020	Regnskap 2019
Fra bevilgningsoversikt:				
Til fordeling drift	374 526	395 150	391 638	381 503
Netto driftsutgifter pr. planområde				
1 Administrative fellestjenester	26 997	27 577	27 846	26 542
2 Næring og miljø	4 232	4 196	4 048	4 478
3 Skole	71 068	71 408	74 333	70 523
4 Barnehage	39 557	43 170	42 975	40 836
5 Kultur og fritid	11 417	11 628	11 863	13 153
6 Teknisk drift	-403	62	-920	-673
7 Bygg/eiendom/areal	24 835	26 548	27 323	29 422
8 Interkommunale samarbeid	0	0	0	0
9 Barn og familie	23 925	25 776	26 310	23 947
10 Sosiale tjenester og sysselsetting	12 806	15 390	16 437	15 017
11 Helse	61 519	66 036	67 743	61 587
12 Omsorg	98 637	96 587	89 407	104 110
13 Generelle utgifter og inntekter	1 437	2 249	-1 887	-6 682
Netto for alle planområder inkl. fond	376 026	390 627	385 479	382 258
Sum Fond	1 500	-4 523	-6 159	755
Netto for alle planområder	374 526	395 150	391 638	381 503

Kommentarer til sum bevilgninger drift, netto (1B)

Drift av planområdene ble i sum 20,6 mill. kr lavere enn budsjettet nivå. De planområdene med de største avvikene kommenteres nedenfor:

Planområde 1 Administrative fellestjenester fikk et positivt avvik på 0,6 mill. kr. Det er to hovedårsaker til avviket. I forbindelse med at statliggjøringen arbeidsgiverkontrollen og innfordring av skatt ble utsatt fra 1. juni til 1. november, ble kommunen tilført midler i rammetilskuddet. Det viste seg at Fellesenhets skatt/innfordring klarte å løse dette uten å kreve mer tilskudd fra kommunene. Dette genererte derfor et positivt avvik på 0,5 mill. kr. I tillegg tilbakeførte Fellesenhets skatt/innfordring midler til kommunene, Gausdal sin andel av dette var 130.000 kr.

Planområde 4 Barnehage fikk et positivt avvik på 3,6 mill. kr. 1 mill. kr av dette knytter seg til tilskudd til private barnehager. Dette knytter seg til færre barn i private barnehager i 2020. Øvrig avvik knytter seg til ubenyttede lønnsmidler som følge av at det har blitt færre barn også i kommunale barnehager. Disse budsjettpostene er justert ned i budsjettet for 2021.

Planområde 6 Teknisk drift fikk et positivt avvik på 0,5 mill. kr. Dette knytter seg til lavere bruk av/avsetning til selvkostfond enn budsjettet. Det henger blant annet sammen med en netto noe større rentebelastning på tjenesten enn det som var forutsatt i justert budsjettet. Dette henger sammen med gjennomsnittlig grunnlag for beregning av kalkulatoriske renter og avskrivninger.

Planområde 7 Bygg/eiendom/areal fikk et positivt avvik på 1,7 mill. kr. 1 mill. kr av dette knytter seg til plansaker, der det er merinntekter på 0,5 mill. kr og 0,5 mill. kr i lavere utgifter til tjenestekjøp enn budsjettet. Øvrige avvik knytter seg til høyere husleieinntekter enn budsjettet med ca. 0,5 mill. kr og 0,2 mill. kr i lavere utgifter enn budsjettet til brøyting av kommunale plasser.

Planområde 9 Barn og familie fikk et positivt avvik på nær 1,9 mill. kr. Dette knytter seg i hovedsak til lavere utgifter til tiltak innen barnevernstjenesten. Det var en økning i utgiftene til tiltak innen barneverntjenesten for noen år tilbake, nå ser dette ut til å ha snudd.

Planområde 10 Sosiale tjenester og sysselsetting fikk et positivt avvik på 2,6 mill. kr. Av dette knytter 0,3 mill. kr seg til lavere utgifter enn budsjettet til kvalifiseringsordningen, mens 1,4 mill. kr skyldes lavere utgifter til økonomisk sosialhjelp enn budsjettet. I løpet av 2020 var det ingen netto økning i behov for økonomisk sosialhjelp som følge av korona-pandemien. Dette kan skyldes at Stortinget innførte endringer i permitterings-ordningene. Det knytter seg spenning til hvordan utbetalingene til økonomisk sosialhjelp vil utvikle seg i 2021.

Det er lavere utgifter knyttet til enkelte dagaktivitets-tilbud, Det er en mindretgift her i størrelsesorden 0,7 mill. kr. Øvrige avvik knytter seg til drifta ellers.

Planområde 11 Helse har et relativt stor mindreforbruk på 4,5 mill. kr. Det er flere elementer som forklarer dette.

- I forbindelse med etablering av interkommunal luftveispoliklinikk og testlinje som følge av korona-pandemien, ble det lagt inn midler til dette gjennom året ut fra de anslag som da fantes. Det viste seg imidlertid at det var kommet inn mer refusjoner fra staten enn først antatt, og dette medførte at utgiftene ble betydelig lavere enn først antatt. Dette medførte en besparelse sett opp mot budsjett på 1,1 mill. kr.
- Drift at kommunens legetjeneste viser et mindreforbruk på 0,6 mill. kr. Av dette knytter 0,2 mill. kr seg til inntekter (i hovedsak brukerbetaling/refusjoner fra HELFO), mens øvrig besparelse knytter seg til driftsutgifter for øvrig.
- Utgifter til dagsentre ble 0,6 mill. kr lavere enn budsjettet.
- Utgifter til enkelte ressurskrevende tjenester ble ikke så høye som anslått, og dette gir en mindretgift i størrelsesorden 1 mill. kr.
- Avvik drift av øvrige tjenester med 0,2 mill. kr.

Planområde 12 Omsorg har et merforbruk på litt over 2 mill. kr. Dette knytter seg i hovedsak til følgende forhold:

- Merforbruk ressurskrevende tjenester utenfor tilskudsordningen for ressurskrevende tjenester. Det anslås at utgiften til dette i 2020 utgjorde ca. 4 mill. kr, av dette ble 1,05 mill. kr kompensert i forbindelse 1. tertialrapport. Merforbruket sett opp mot justert budsjett blir da ca. 3 mill. kr. I budsjettet for 2021 er det lagt inn en utgift til dette med 3 mill. kr.
- Netto utgifter ressurskrevende tjenester innenfor tilskudsordningen fikk et mindreforbruk på 0,9 mill. kr. Dette henger sammen med endringer i tjenestene i løpet av året. Dette er tatt hensyn til i budsjettet for 2021, men det skjer fort endringer som kan slå begge veier innen dette feltet.
- Kommunen hadde lavere utgifter til utskrivningsklare pasienter enn det som er budsjettet, positivt avvik på 0,6 mill. kr.

Årsmelding 2020

- Når det gjelder betaling for KAD-samarbeidet, ble det lagt inn en redusert utgift på dette feltet. Det viste seg imidlertid ikke mulig å innfri, blant annet som følge av koronapandemien, og det ble et merforbruk sett opp mot budsjett på 0,5 mill. kr.
- Avvik ved øvrige deler av tjenesten går samlet i balanse.

Planområde 13 Generelle utgifter og inntekter har et mindreforbruk på 0,8 mill. kr. Det knytter seg til den del sentrale budsjettposter slik:

- Lønnsreserveposten viser et positivt avvik på snau 2,2 mill. kr. Denne posten ble nedjustert i løpet av året som følge av at det ble et relativt lavt lønnsoppgjør i 2020. Stortinget har forutsatt at besparelser her skal være med på dekke opp utgifter til koronapandemien i kommunen.
- Utgiftene til pensjon ble 1,1 mill. kr høyere enn budsjettet.
- For øvrig er det kun mindre avvik på de generelle postene.

Avvik ved det enkelte planområde vil bli noe mer utdypet i kommunens årsmelding for 2020.

Bevilgningsoversikt investering (2A)

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2020	Regulert budsjett 2020	Opprinnelig Budsjett 2020	Regnskap 2019
Investeringsutgifter				
Investeringer i varige driftsmidler	113 373	128 345	45 400	85 763
Tilskudd til andres investeringer	1 068	1 000	1 000	1 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 321	1 500	1 500	1 386
Utlån av egne midler	0	0	15 000	13 556
Avdrag på lån	0	0	7 506	7 357
Sum investeringsutgifter	115 761	130 845	70 406	109 062
Investeringsinntekter				
Kompensasjon for merverdiavgift	-5 720	-9 484	-1 392	-5 557
Tilskudd fra andre	-34 671	-25 325	-2 000	-21 861
Salg av varige driftsmidler	-13 792	-5 800	-5 800	-5 596
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	-51
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	-6 606	-7 426
Bruk av lån	-62 260	-85 366	-54 008	-69 349
Sum investeringsinntekter	-116 443	-125 975	-69 806	-109 841
Videreutlån				
Videreutlån	12 320	24 843	0	0
Bruk av lån til videreutlån	-12 320	-24 843	0	0
Avdrag på lån til videreutlån	6 900	7 506	0	0
Mottatte avdrag på videreutlån	-8 765	-6 606	0	0
Netto utgifter videreutlån	-1 865	900	0	0

Årsmelding 2020

Overføring fra drift og netto avsetninger				
Overføring fra drift	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	2 051	0	0	-2 811
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	496	-5 770	-600	3 590
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	2 547	-5 770	-600	778
Fremført til inndecking i senere år (udekket beløp)	0	0	0	0

Kommentarer til bevilgningsoversikt investering

Regulert budsjett for 2020 viser et finansieringsbehov på 128,3 mill. kr, mens regnskapet viser et finansieringsbehov på 113,4 mill. kr. Faktisk finansieringsbehov er følgelig nær 15 mill. .kr lavere enn budsjettet.

I forbindelse med låneopptak gjøres det en vurdering av periodisering av investeringsutgiftene mellom år, og det er i den forbindelse fokus på å ikke ta opp mer lån enn det som antas forbrukt. Det er avvik på følgende poster:

Investeringer i anleggsmidler. Her er det et mindreforbruk på 15 mill. kr. Dette fordeler seg på mange prosjekter, og her nevnes de prosjektene med størst avvik:

Prosjekt:	Beløp i hele 1000 kr
99202-99207 Inngåtte avtaler om justeringsrett *)	-27 730
96930+96932 Utbyggingsavtaler **)	--1 987
96641 Rehabilitering VA Skei-Svingvoll	-1 596
94522 Salg av tomter Heggen etappe 4 ***)	-1 086
96050 Rammebevilgning planområde 7 for øvrig	1 121
96812 Investeringsmidler felles brannsamarbeid	1 200
96040 Rammebevilgning vann og avløp	2 076
96070 Rammebevilgning planområde 7 for øvrig	2 247
93600 Rammebevilgning investering, pleie og omsorg	2 464
95635 Steinslia næringsområde, grunnerverv og opparbeiding	2 500
91115 Digitalisering kommunale tjenester	2 771
98010 Flomsikring Finna	27 388
Sum	6 448
*) Denne utgiften har en tilsvarende inntektsside. Regnskapsteknisk postering.	
**) Denne utgiften har en tilsvarende inntektsside, innbetaling fra utbyggerne.	
***) Omkostninger i forbindelse med salg av tomter. Dekkes opp av salgsinntekter.	

Kompensasjon for merverdiavgift er nær 3,8 mill. kr lavere enn budsjettet. Hovedårsaken til avviket kan knyttes til prosjekt 98010 flomsikring av Finna. Det var her forutsatt drøye 6 mill. kr i momskompensasjonsinntekt. Det meste av utgiftene (og dermed inntektene) vil komme i 2021.

Tilskudd fra andre er 9,3 mill. kr høyere enn budsjettet. Det er to hovedårsaker til avviket. Det er en regnskapsteknisk føring av overdratt justeringsrett merverdiavgift - avvik i positiv retning på 28,2 mill. kr. Tilsvarende motpost er ført som en utgift under investering i anleggsmidler. I motsatt retning trekker avvik knyttet tilskudd flomsikring av Finna med 19,4 mill. kr. Utgifter og inntekter vil i hovedsak påløpe i 2021.

Salg av varige driftsmidler er nær 8 mill. kr høyere enn budsjettet. Dette knytter seg til salg av boligtomter, i hovedsak i Heggenfeltet.

Bruk av lånemidler er 23,1 mill. kr lavere enn budsjettet, og knytter seg i hovedsak til lavere bruk av lån til kommunens investeringer.

Videreutlån og bruk av lån til videreutlån. Det er et avvik på 12,5 mill. kr i mindreutgifter og tilsvarende i mindreinntekter bruk av lån. Dette knytter seg til startlån. Dette er en behovsprøvd ordning, der det kun kan lånes ut til personer i målgruppen og de som får lån må ha en (lang)varig lav inntekt. Samtidig må inntekten være slik at lån kan betjenes. Det tar tid fra lånetilsagn er gitt til vedtatt utlån blir realisert. Men for å kunne gi lån, må kommunen først ha hånd om utlånsmidlene fra Husbanken.

I hele 2020 var det svært stor etterspørsel etter startlån, Kommunestyret vedtok derfor å øke utlånsrammen med 6 mill. kr. Dette lånet fikk kommunen utbetalt fra Husbanken rett før jul og det er en av årsakene til at det er en såpass stor differanse her. Midlene vil bli lånt ut i 2021.

Avdrag på lån til videreutlån har 0,6 mill. kr i lavere utgifter enn budsjettet.

Mottatte avdrag på videreutlån har en merinntekt på 2,2 mill. kr. Dette knytter seg i hovedsak til ekstraordinære innbetalinger på startlån. Deler av dette er innbetalt ekstraordinært på startlån hos Husbanken, mens det som kom inn på slutten av året ble avsatt til et bundet fond.

Netto avsetninger til bundne investeringsfond er 2 mill. kr høyere enn budsjettet. Det er brukt av fond utbyggingsavtaler med 0,7mill. kr, mens det er avsatt til bundne fond knyttet til startlån med 1,9 mill.kr, 0,3 mill. kr til kartlegging/prosjektering av Dørja og det øvrige knytter seg til tekniske avsetninger i tilknytning til avtaler om overdratt justeringsrett for merverdiavgift på vann- og avløpsanlegg.

Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond er 6,3 mill. kr lavere enn budsjettet. Dette som følge av at de investeringsprosjektene som bruk av fond knytter seg til, ikke har hatt så store utgifter i 2020 at fond har blitt brukt. Dette gjelder for eksempel flomsikring av Finna med 3,4 mill. kr.

Økonomisk analyse

Kapitlet omhandler status på de ulike handlingsreglene samt utvikling i sentrale nøkkeltall.

Handlingsregler

Gausdal kommune vedtok i desember 2018 handlingsregler som det skal styres etter og rapporteres på fra og med regnskapsåret 2019. Status på handlingsreglene ved utgangen av 2020 og avstand til ønsket

Årsmelding 2020

mål framgår av tabellen nedenfor. For å kunne se utviklingen i avstanden til målet, er det også inntatt tall som viser differansen til målet per 2019.

Handlingsregel	Mål	Status 2020	Differanse i mill. kr 2020	Differanse i mill. kr 2019
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	1,75 %	-0,6 %	13,4	12,2
Disposisjonsfond i % av driftsinntektene	8 %	7,7 %	2,0	10,6
Netto lånegjeld i % av driftsinntektene	80 %	119 %	225,0	164,1
Kommunens årlige låneopptak skal ikke overstige låneavdrag (utenom selvkostområdet og startlån). Mill. kr	Mindre enn 0	Oppnådd	-33,6	16,2

Med unntak av handlingsregelen om at kommunens låneopptak ikke skal overstige låneavdragene (utenom startlån og selvkostområdet), ble ingen av målene oppnådd ved utgangen av 2020. Det ble i 2020 vedtatt vesentlige omstillingstiltak. Deler av disse ble iverksatt i 2020, mens andre skal settes i verk i 2021 og 2022. I strategiplanen for 2021-2024 går det fram at det er planlagt en vesentlig bedring av den økonomiske situasjonen sett opp mot handlingsreglene. Disse grepene vil på sikt bedre kommunens økonomiske situasjon, men det vil ta flere år før alle handlingsreglene vil være innfridde.

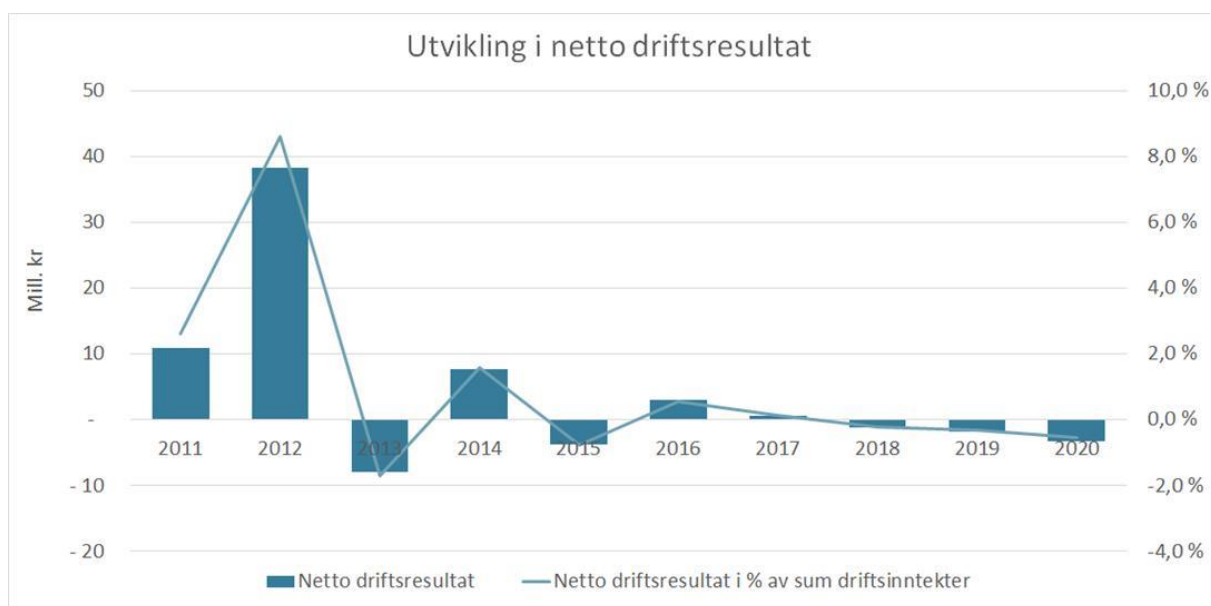
De ulike handlingsreglene kommenteres i analysene som følger.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er kommunens driftsinntekter fratrukket kommunens driftsutgifter og netto finansutgifter. Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter sier dermed noen om hvordan kommunens resultat fra driften er sett opp mot kommunens inntektsside. Det er ønskelig at inntektene er høyere enn utgiftene slik at kommunen har mulighet til å bygge opp buffere (disposisjonsfond) for å finansiere investeringer, dekke uforutsette utgifter, etc.

Netto driftsresultat har gjennom årene variert en del, men trenden har vært klart nedadgående. Netto driftsresultat i % av kommunens driftsinntekter har vært lavere enn anbefalt nivå og kommunens handlingsregel på 1,75 %.

Netto driftsresultat var i 2020 på -0,6 %. Det er en nedgang fra 2019, men det er betydelig bedre enn det som var budsjettert i 2020. Det opprinnelige budsjettet for 2020 hadde et netto driftsresultat på -6,1 %.

Kommunen har over flere år brukt av disposisjonsfond for å få budsjettet i balanse, samtidig som det har vært arbeidet med omstilling av kommunens tjenester. I økonomiplanen for perioden 2020-2023 ble det vedtatt betydelige nedjusteringer av driftsrammene i økonomiplanen. Kommunestyret har gjennom året 2020 fått seg forelagt saker for å detaljere hvordan nedjusteringen av driftsrammene skal skje. Disse vedtakene er innarbeidet i budsjettet for 2021 og økonomiplanen for 2021-2024.

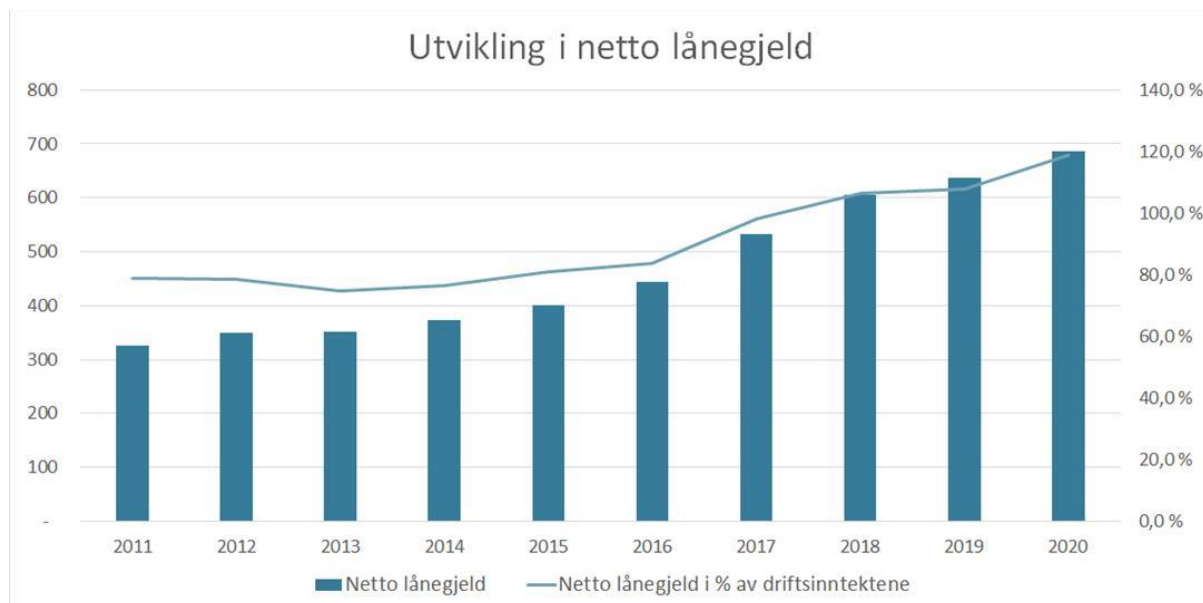
I kommunal sektor er det en del forhold som gjør at netto driftsresultat som resultatbegrep er noe unyansert og ikke fanger opp alle viktige forhold. I mange tilfeller gis det et fortegnert bilde av kommunens økonomi som følge av måten ulike elementer må håndteres på i regnskapet. For å nansere utviklingen i kommunens netto driftsresultat, er det satt opp en oversikt som viser utviklingen i korrigert netto driftsresultat. Tabellen nedenfor sier noe om dette.

Korrigert netto driftsresultat	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Netto driftsresultat i hele mill. kr	7,7	-3,7	3,0	0,6	-1,2	-1,9	-3,2
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	1,6 %	-0,8 %	0,6 %	0,1 %	-0,2 %	-0,3 %	-0,6 %
Premieavvik/amortisert avvik	-12,0	13,9	2,2	0,4	-3,8	-3,1	4,3
Korrigert for bruk/avs. bundne fond	-	3,5	-4,2	-11,4	-8,1	-1,4	-8,6
Korrigert netto driftsresultat i kr	-7,8	6,0	-6,2	-7,0	-6,4	-13,5	0,2
Korrigert netto driftsresultat i %	-1,6 %	1,2 %	-1,2 %	-1,3 %	-1,2 %	-2,4 %	0,0 %

Som det framgår av tabellen, har resultatene fra 2014 i hovedsak vært negative, med unntak av 2015. Korrigert netto driftsresultat har også jevnt over vært mer negativt enn det som framgår av netto driftsresultat uten korrigeringer. Det ser likevel ut til at de økonomiske omstillingstiltak som er iverksatt begynner å gi effekt, da det er en bedring fra 2019 til 2020 på 2,4 prosentpoeng.

Lånegjeld

Netto lånegjeld er et nøkkeltall som tar utgangspunkt i kommunens lånegjeld, fratrukket alle typer utlån og ubrukte lånemidler. Utvikling i netto lånegjeld ses i sammenheng med utviklingen i kommunens driftsinntekter. Figuren nedenfor viser dette:

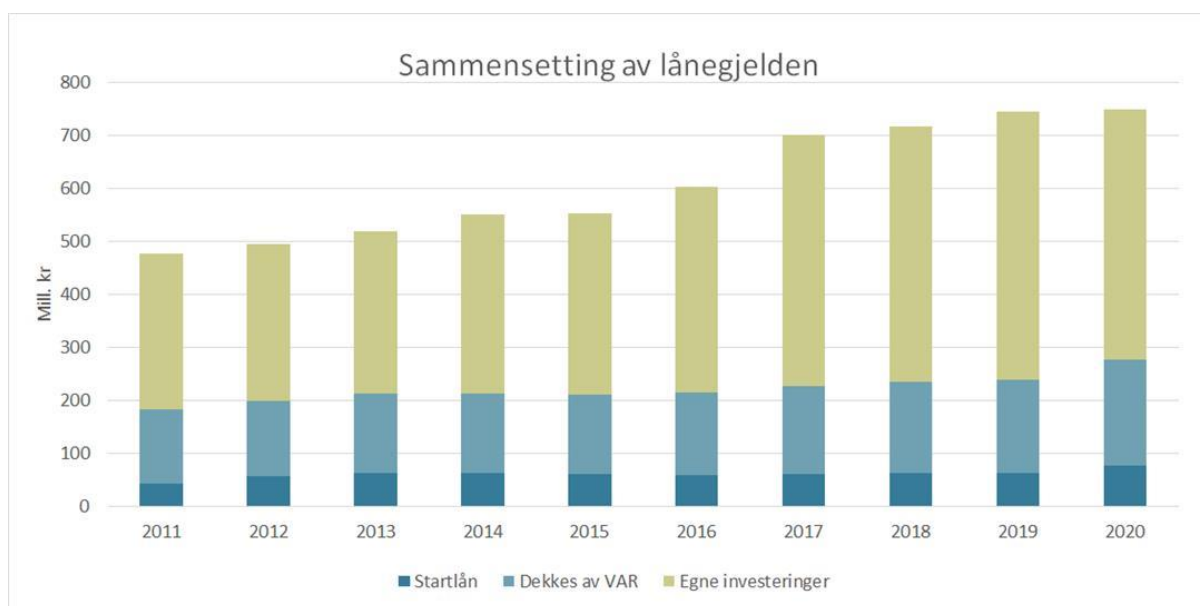
Samlet lånegjeld har økt ytterligere i 2020 som følge av investeringsnivået i kommunen. Økningen fra 2019 utgjør 26,8 mill. kr. Lånegjelden er likevel på et lavere nivå enn det som var budsjettet i 2020. Dette henger sammen med endringer i framdrift på investeringsprosjektene.

Kommunens langsiktige mål er at netto lånegjeld maksimalt skal utgjøre 80 % av driftsinntektene. Avstanden til dette målet er ved utgangen av 2020 225 mill. kr. Det er opplagt at det vil ta mange år å innfri dette målet.

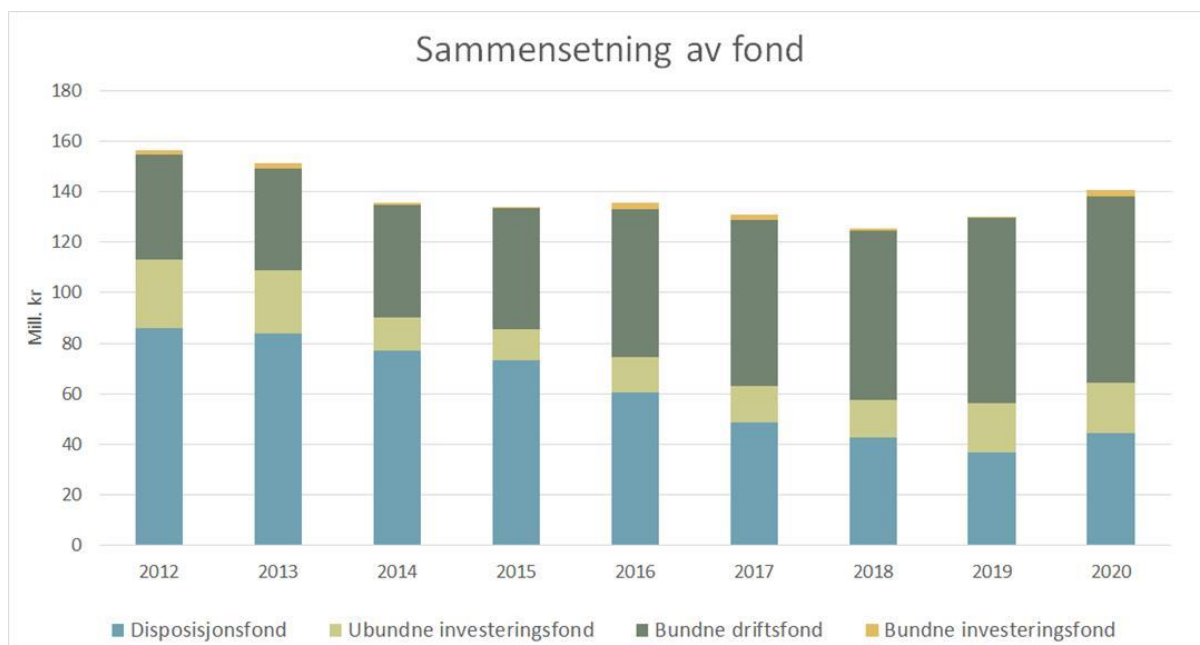
Lånegjelden består av lån til investeringer innen vann- og avløpssektoren (selvkostområder), startlånsmidler og kommunens øvrige investeringer. Renter og avdrag knyttet til lån innen vann- og avløpssektoren dekkes av gebyrene, og lån tatt opp til videre utlån vil i hovedsak dekkes av innbetalinger fra lånekunder.

Det er i hovedsak lånegjeld til selvkostinvesteringene som har økt i 2020. Økning i lånegjeld til selvkostområdene utgjør ca. 23,8 mill. kr.

Tabellen nedenfor viser sammensetningen av kommunens lånegjeld.

Fond

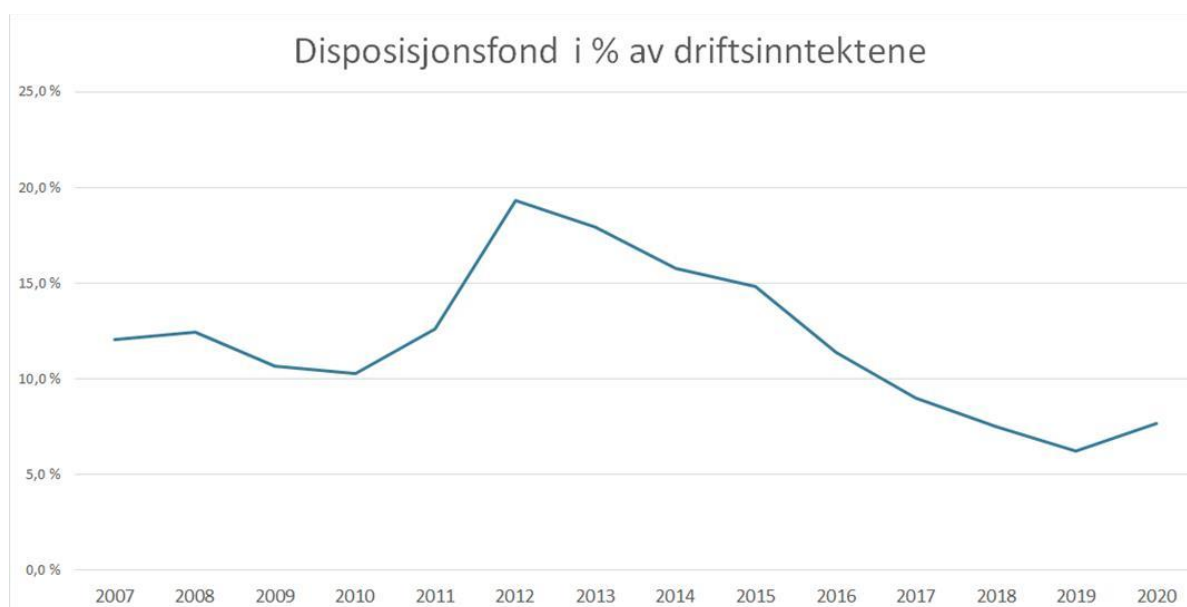

Kommunens disposisjonsfond er økt med 7,6 mill. kr fra 2019 til 2020. Hovedårsaken til dette er at den nye kommuneloven krever at overskudd i regnskapet skal avsettes til disposisjonsfond før regnskapet blir avlagt. Dette innebærer at det i regnskapet for 2020 er avsatt overskudd for 2020 med 20,88 mill. kr til disposisjonsfond.

Det ble i 2020 budsjettert med bruk av disposisjonsfond for å saldere driftsbudsjettet for 2020 med 16 mill. kr.

Disposisjonsfondene består også av fond som kommunestyret har øremerket til bestemte formål. Den delen av disposisjonsfondene som ble anslått å være tilgjengelige ved starten på året 2020, ble i budsjettet for 2020 lagt inn som saldering av driftsbudsjettet med 16 mill. kr. Den frie delen av disposisjonsfondene var da antatt oppbrukt. Et regnskapsmessig mindreforbruk i 2019-regnskapet på 11,7 mill. kr, bedret imidlertid situasjonen noe. Dette beløpet gjorde det mulig å tilnærmet dekke opp den manglende budsjettbalansen i 2020.

Disposisjonsfond i % av driftsinntektene sier noe om hvilken handlingsrom kommunen har. I 2020 er nivået på 7,7 %, og det er 2 mill. kr lavere enn det som er ønskelig ut fra handlingsregelen om 8 %. Det er dermed ikke langt unna målet om 8 %. Utfordringen framover vil nå være å fortsette å holde driftsutgiftene nede og klare å bygge opp igjen et økonomisk handlingsrom som står seg over tid.

Likviditet

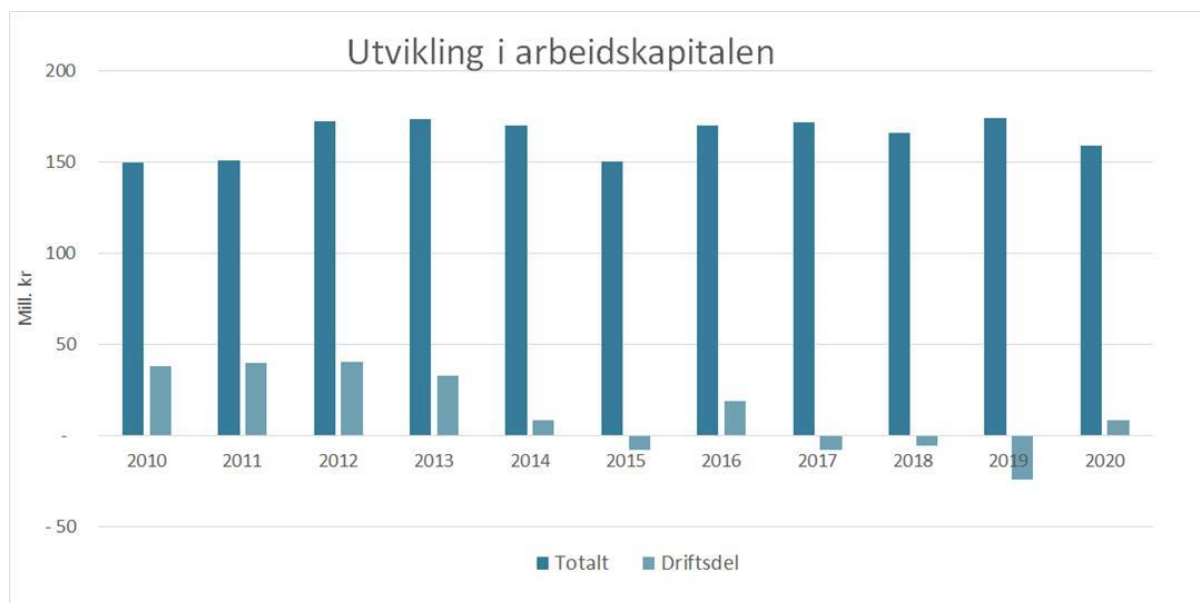
Det å ha tilstrekkelig likviditet er viktig for hvilken som helst bedrift, også for kommuner. Likviditet er de midler som kommunen har til rådighet for å gjøre opp for seg; lønn til ansatte, betale fakturaer knyttet til tjenestekjøp etc. I Gausdal har vi tre elementer som vi setter opp for å vurdere likviditeten; likviditetsgrad 1, likviditetsgrad 2 og arbeidskapital. Likviditetsgrad 1 og 2 sier noe om betalingsmidlene til kommunen sett opp mot kommunens kortsiktige gjeld. Arbeidskapitalen sier noe om forholdet mellom omløpsmidlene og den kortsiktige gjelden. I tillegg gjøres det en analyse av arbeidskapitalens driftsdel. For alle elementene er det viktig å også se utviklingen over tid.

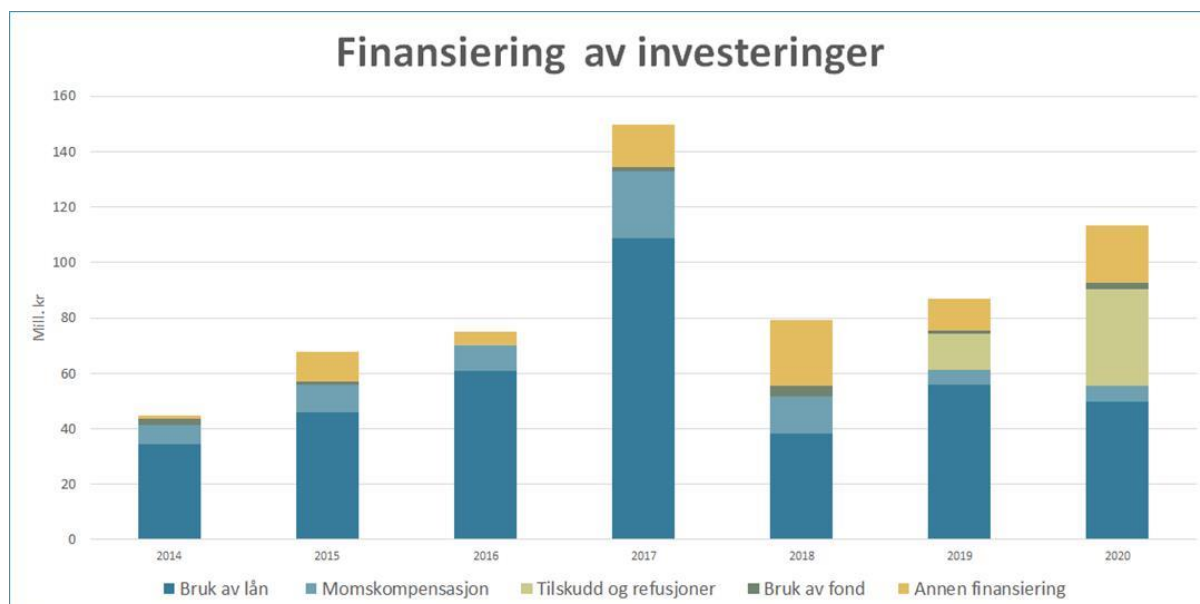
Likviditetsgrad 1 ser på forholdet mellom omløpsmidler (bankinnskudd, kortsiktige fordringer og premieavvik) i forhold til kortsiktig gjeld, mens likviditetsgrad 2 ser på nivået på kommunens bankinnskudd i forhold til kortsiktig gjeld. Begge måltallene er fortsatt på et akseptabelt nivå, men det er en nedgang de senere år.

Arbeidskapitalen viser forholdet mellom kommunens omløpsmidler (bankinnskudd og fordringer) og kortsiktig gjeld. Det framgår av figuren nedenfor at kommunen har en høy arbeidskapital, noe som innebærer at kommunen ikke har utfordringer med å betale for seg. Denne tallstørrelsen inneholder imidlertid en del elementer som gjør at bildet må nyanseres noe. Arbeidskapitalen inneholder midler som ikke kan brukes fritt. Det trekkes dermed ut midler knyttet til bundne fond, vedtatte disponeringer av ubundne fond, ubrukte lånemidler samt premieavvik. Da kommer en fram til arbeidskapitalens driftsdel, en tallstørrelse som gir et bedre uttrykk for kommunens reelle likviditetssituasjon.

Det framgår av figuren nedenfor at det er en forbedring i arbeidskapitalens driftsdel fra 2019 til 2020. Dette viser at den omstillingen som er satt i verk har begynt å vise resultater, samtidig som at positive enkeltelementer i 2020 bidrar til et bedre resultat enn budsjettet.

Investering

Kommunens investeringer har over tid vært høye. Kommunen har gjort viktige samfunnsinvesteringer knyttet til skole, barnehage, omsorgsboliger, dagaktivitets-tilbud samt utbyggingsområder for boliger. I tillegg har kommunen jevnt og trutt foretatt nødvendige investeringer i nyanlegg og rehabilitering av vann- og avløpsnett.

Årsmelding 2020

Investering i anleggsmidler også inneholder verdien på de vann- og avløpsanlegg som kommunen overtar (justeringsrett merverdiavgift) i henhold til utbyggingsavtaler, 27,7 mill. kr knytter seg til dette. Beløpet er i sin helhet finansiert med tilsvarende refusjonsinntekter.

Kommunens investeringer er i hovedsak finansiert ved bruk av lån, men i 2020 er det også store inntekter knyttet til refusjoner. Dette har i hovedsak sammenheng med punktet ovenfor knyttet til utbyggingsavtaler.

Det framgår av økonomiplanen for 2021--2024 at det er forventet betydelige investeringer innen vann- og avløpstjenesten. Det er føringene i kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel samt kommunedelplan Skei som legger føringene for dette. Det fastsettes i de planene om det skal legges til rette for nye boligfelt og nye felt for fritidsbebyggelse.

Investeringene innen vann- og avløpssektoren må speile de føringene som legges i disse planene, og synliggjøres i hovedplan VA (vann og avløp).

Renter og avdrag på vann- og avløpsinvesteringen er forutsatt dekket opp av gebyrene, mens øvrige rente- og avdragsutgifter må dekkes av kommunens driftsinntekter. Av den grunn søkes investeringene holdt på et så lavt nivå som mulig.

Interkommunale samarbeid

Gausdal kommune er vertskommune for følgende samarbeid;

- Landbrukskontoret for Lillehammerregionen
- Frisklivssentral for Lillehammerregionen

Samarbeidene følger vedtatte avtaler. For informasjon om økonomien og hva samarbeidene omfatter, vises det til note 18-1 i årsregnskapet.

Med virkning fra 01.01.2021 er Gausdal kommune vertskommune for det nyetablerte samarbeidet Øyer og Gausdal barneverntjeneste.

Kommunen førte tidligere regnskap for interkommunalt politisk råd i Lillehammer-regionen (tidligere kalt regionrådet). Dette er nå overtatt av Lillehammer kommune.

Gausdal var tidligere vertskommune for samarbeid knyttet til SD-anlegg. Samarbeidet er opphørt, men Lillehammer kommune kjøper fortsatt tjenester fra Gausdal knyttet til dette.

Oppsummering økonomi

Gausdal kommune ble meldt inn i register om betinget kontroll i 2020 (ROBEK-registeret). Årsaken var at kommunen ikke maktet å saldere de to første årene i økonomiplanen for 2020-2023. Endringene i eiendomsskatteloven medførte at kommunen fikk et betydelig inntektstap fra ett år til et annet. Dette var hovedårsaken til at det ikke var mulig å saldere de to første årene i økonomiplanen.

Kommunen har gjennomført betydelige omstillingstiltak i 2020. Mange tiltak ble satt i verk i 2020, og flere er vedtatt iverksatt i løpet av 2021 og 2022.

Kommunens regnskapsresultat i 2019 ble bedre enn antatt, og dette bidro til at nesten hele underdekningen i budsjettet for 2020 ble dekket opp.

Kommunen har også vært i en heldig situasjon i korona-pandemien så langt ved at det ikke har påløpt så store utgifter her (enn så lenge) som det som har vært tilfellet i en del andre kommuner. Det er også mange enkeltelement og en svært stram økonomistyring som til sammen har bidratt til et godt økonomisk resultat i 2020, utgangspunktet tatt i betraktning.

Mange av forholdene som har gitt et positivt resultat i 2020 vil ikke kunne forventes å gi samme effekt i 2021. Dette fordi budsjettet for 2021 er justert ut fra det som har skjedd i løpet av 2020. For eksempel kan det nevnes at renteutgiftene er justert ned, det samme er tilfellet for lønnsreserveposten.

Selv om kommunen kunne saldere regnskapet for 2020 med å avsettes 20,88 mill. kr til disposisjonsfondet, jamfør bestemmelsene i ny kommunelov, er kommunens netto driftsresultat negativt (-0,6 %) også i 2020. Det er derfor viktig å ha fullt fokus på å gjennomføre de effektiviseringstiltak som kommunestyret har vedtatt for å redusere kommunens driftsutgifter og for å kunne legge grunnlaget for bedre kommuneøkonomi.

Internkontroll

Kommuneloven stiller krav om at kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret om internkontroll.

I kommuneloven av 2019 står følgende om internkontroll:

«§ 25-2. Rapportering til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og statlig tilsyn
Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.»

Vi har denne rapporteringen i årsberetning og årsmelding. I tillegg fortsetter vi rapportering om internkontroll i tertialrapport 1 og 2, som også behandles i kommunestyret.

Vi definerer internkontroll som systematiske tiltak som sikrer at virksomhetens aktiviteter

- planlegges
- organiseres
- utføres
- vedlikeholdes

i samsvar med krav i lov eller forskrift.

Vi arbeider etter mottoet godt nok, i og med at det må være en balanse mellom tjenesteyting og systemfokus/dokumentasjon (administrative oppgaver). Vi arbeider for å skape en kultur for fornying, forenkling og forbedring. Ledelse er viktig, og lederansvaret går også fram av lov og forskrift. Det handler om tilrettelegging, organisering, opplæring, gjennomføring og oppfølging. Internkontrollen har fire fokusområder:

Tjenesteytingen / kjerneoppgavene og støtteprosessene	= innbyggerne
Personalet, HMS (helse, miljø og sikkerhet)	= medarbeiderne
Samfunnssikkerhet og beredskap	= verdiene i samfunnet
Økonomi og finansforvaltning	= økonomistyring

Dokumenter som må være på plass for å ha en sektorovergripende internkontroll:

• Delegeringsreglementet fra kommunestyret til kommunedirektøren	• Rutiner som sikrer iverksettelse og oppfølging av politiske vedtak
• Delegering fra kommunedirektøren	• Rutiner for systematisk avvikshåndtering
• Økonomireglementet/-håndboken	• Strategisk kompetanse-styring
• Finansreglementet	• Arkivplan
• Anskaffelsesstrategi- og reglementet	• Datasikkerhet og håndtering av personopplysninger (GDPR)
• Arbeidsgiverstrategi (personalreglementer/personalhåndbok)	• Helse- miljø og sikkerhet
• Etiske retningslinjer	• Oversikt over avtaler
• System for lederstøtte og oppfølging	• Krisehåndtering og beredskap
• Rutiner for varsling etter arbeidsmiljølov	

Dokumentene er i hovedsak oppdatert, eller i prosess for å bli det.

Det er mange egenkontroll- og internkontrollaktiviteter i løpet av et år. De aktuelle som gjelder tjenestene er omtalt under hvert enkelt planområde.

Her er noen av de større - felles for Gausdal kommune i 2020:

- Oppdatering av beredskapsplanen. Dette gjøres minst en gang hvert år, og oftere ved behov. Referatsak i kommunestyret i møte 28. mai 2020.
- I koronasituasjonen har enhetene i tillegg utarbeidet beredskapsplaner for stort fravær, med fokus på å holde i gang kritiske tjenester, samfunnskritiske funksjoner.
- Oppfølging av politiske vedtak – sak fra kontrollutvalget til kommunestyret.
- Rapportering i henhold til finans- og gjeldsreglementet, i kommunestyret 30. april og 24. september.
- Nytt informasjonssikkerhetstiltak er iverksatt: Innføring av 2-faktor autentisering ved innlogging blir innført. Dette er en sikkerhetsmekanisme som en kjenner igjen fra f.eks. nettbanken.
- I forbindelse med tiltaksplan i sakene om fornyelse og omstilling 2020 (kommunestyret 2. april og 18. juni) har enhetene gjennomført kartlegging av tjenestene og risikovurdering av mulige tiltak.
- Vurdering opp mot lov og forskrift har vært ett av parameterne. Det har også vært vurdert om det kan iverksettes risikoreduserende tiltak som påvirker vurderingen av forsvarlighet og gjennomførbarhet. I fase 2 av prosessen med å finne nye tiltak for økonomiplanperioden ble dette opplegget videreført og forbedret, i samråd med arbeidstakerorganisasjonene og hovedverneombudet.
- Arbeid i korona-situasjonen; stikkord er mange møter, planlegging, omfattende rapportering, oversikt over økonomiske virkninger/utgifter, innkjøp av smittevernutstyr (for å bygge lager),

oppfølging av interkommunale samarbeid som koronatelefon/testing/smittesporing (TISK-strategien).

- Arbeid i korona-situasjonen – organisering og omorganisering av arbeidet:
 - Tjenestene og oppgaveløsningen har fokus på smitteverntiltak, og internkontroll – det vil si å rigge tilbud og tjenester innenfor lov, forskrift og vedtak. Det er et stort informasjonsarbeid til barn/foreldre/brukere/pasienter/pårørende/hytteiere/innbyggere mm.
 - Annet arbeid i korona-situasjonen: veiledning og oppfølging, tolkning og informasjon til ansatte/ ledere/tillitsvalgte/verneombud om statlige føringer/nye forskrifter mv. innenfor personalområdet (arbeidstid, ferieavvikling, sykemelding, egenmelding, karantene, mm.)

Statlige tilsyn:

Vi hadde ikke tilsyn i 2020. Pga. korona var tilsyns-aktivitetene til Statsforvalteren og andre trappet ned. Det var meldt et stort, ordinært, tilsyn fra fylkesmannen i november, med temaet skolehelsetjenesten. Det ble utsatt til 2021.

Forvaltningsrevisjon:

Det var et prosjekt: Meldinger til barnevernet. Rapporten ble behandlet i kommunestyret januar 2021. Kommunestyret vedtok plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll 2020-2023 i sitt møte 26. november 2020.

Etikk

Kommunen skal i sin årsberetning si noe om kommunens arbeid med etikk.

Følgende står i kommuneloven:

«§ 14-7.Årsberetning

d) tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre en høy etisk standard.»

Gausdal kommune vedtok sine første etiske retningslinjer for ansatte og folkevalgte i 2008. Prosess for fornyelse av disse ble gjennomført i 2016. Her var kommunestyret, ledere og tillitsvalgte involvert.

Retningslinjene vi har i dag ble vedtatt i kommunestyret 16. juni 2016.

Ved introduksjon av nyansatte blir etiske retningslinjer gjennomgått.

Likestilling

Kommuneloven stiller krav til at kommunene i årsberetningen skal opplyse om arbeidet med likestilling og diskriminering.

Følgende står i kommuneloven:

§ 14-7.Årsberetning

Årsberetningene skal redegjøre for

e) den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling

f. hva kommunen eller fylkeskommunen gjør for å oppfylle arbeidsgivers aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Likestilling.

Arbeidsstokken i Gausdal kommune har en 80/20 fordeling når det gjelder henholdsvis kvinner og menn, med litt variasjon fra år til år. Innen pleie og omsorg, renhold og barnehage er menn i et stort mindretall, mens menn er i stort flertall innen teknisk område. Over år fordeler undervisningspersonalet seg med 75 % kvinner og 25 % menn. Innen toppledelsen (kommunedirektør og enhetsledere) er det en hovedvekt på kvinner.

Vi har tall og statistikk på gjennomsnittslønn fordelt på kjønn og ulike stillingskategorier. Hvem som har høyest gjennomsnittslønn fordeler seg forholdsvis jevnt mellom kvinner og menn. Retningslinjer for lokal lønn legger vekt på individuell lønnsutvikling basert på resultater og innsats.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

Vårt fokus i arbeidet med barn og unge er tilbud til alle, og tiltak for de få (som har behov for det). I vår satsing på folkehelse tar Gausdal kommune en offensiv rolle for å styrke faktorer som bidrar positivt til folkehelsen, og svekke forhold som kan ha negative virkninger. Vi søker å bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller. Alle skal ha mulighet til å ta vare på og fremme egen helse, trivsel og mestring.

I planarbeid og i byggeprosjekt er universell utforming sentralt, slik det skal være i henhold til lovverket.

Som arbeidsgiver legger vi vekt på tilrettelegging for ansatte. Vi har flere tiltak og tilbud til innbyggere som trenger det, via NAV.